

II. számú törzs

magasság:	1888	1887	1886	1868	1848
	évi gyűrűjének keményítőtartalma:				
1.3	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{5}$	$\frac{1}{10}$
5.5	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{10}$
10.7	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{2}{5}$	$\frac{1}{3}$
15.9	$\frac{2}{3}$	$\frac{5}{6}$	$\frac{5}{6}$	$\frac{3}{5}$	$\frac{1}{3}$
21.1	1	1	1	$\frac{2}{3}$.

Látjuk tehát, hogy a keményítőnek mintegy fele, sőt egészen két harmadrésze tűnt el és hogy a törzsnek felső részei vesztettek legkevesebbet. A növedék ellenben apadt az utóbbiakban s ezért igen nehéz ezt a körülményt teljesen kideríteni.

Maga az a tény azonban, hogy egy magtermő évben a keményítő, rendes mennyiségének mintegy felénnyire vagy egy harmadára szokott lepadni, holott az olyan években, midőn magtermés nincs, a keményítőtartalom nem igen változik, elegendő bizonyíték arra, hogy a tartalékanyagok az évi termelés azon fölöslegét képezik, melytől egy magtermő évben ismét megszabadulnak.

A nyirfa kérge a finneknél.

Francia forrás után közli: P é c h Dezső, m. kir. főerdész.

A nyirfa, mely Skandinávia északi részén honos, a finneknél és Finnmark más népeinél oly sokoldalú alkalmazást talál, mint a kokusdió és szágófa az indusoknál. A nyirfának kergét az említett vidékeken, már régi idők óta mindenféle elsőrendű szükségleti tárgyak készítésére használják. A finnek nyirfakéreggel fedik be sátoraikban a földet; vastag nyirkéregre terítik az iramszarvas bőrt, melyek szőnyegekül szolgálnak. Kétségtelen, hogy a nyirfakéreg-ipar már nagyon régi keletű;

találkozunk vele a magas északnak legeslegszélén is, hol a népek teljesen elkülönítve laknak és századokon át még hirt sem hallanak egymásról.

Jelen értekezésünkben néhány részletet közlünk erről az iparról, mely részletek nagyobbára Retzius Gusztáv, stockholmi tanár — „Finska Kranier“ című, a finn anthropológiát tárgyaló kitünő művéből, hol ez a dolog hosszabban van leírva — vétettek.

Stockholmban Hazelius svéd ethnographiai museumában nyirfakéregből készített számos tárgyat lehet találni, melyek Finnlandban most is nagy használatnak örvendenek.

A nép, főképen az efféle anyagból készíti lábbelieit. Nagy lapokban szedik le a nyirfa kérgét és azután széles szalagokra vágják, csomókba kötik, vagy pedig 30 *cm* vastagon hengeralakulag összegöngyölitik s így tartják el, a míg csak szükség nincs rá. Azért lehet látni annyi — szép fehér héjjától megfosztott — nyirfát a finn erdőkben.

Ha a finn paraszt egy pár lábbelit akar készíteni, előveszi a nyirkéreg csomót s rendesen 3—5 *cm* széles szalagokat vág belőle. A szalagokat beáztatja vízbe, hogy megpuhuljanak s azután nagy ügyességgel kellő alakot ad nekik. Egy félórai munka az egész.

A nyirkéreg lábbelieknek a megszabott használati viszonyok szerint háromféle alakja van. Így a mocsáros vidékeken igen lapos lábbelieket készítenek, melyek hasonlítanak a bocskorokhoz, vagy a mi papucsainkhoz. Ha e közben a nyirkéreg szalagjait keresztbe fűzik, az úgy néz ki, mint a sakktábla. A világos négyszögeket a kéregnek külső fehér színe, a sötéteket pedig a kéreg belső barnás-sárga felülete tünteti elő. Ezekből a szalagokból egy sima talpformát fűznek, oldalt kevéssé felhajló fülekkel, melyeken keresztül egy zsineget huznak, hogy azzal a lábbelit a lábhoz erősítsék. Hátral a kikerekített

vég körül az összefonott szalagok meggömbült széle kissé fel-emelkedik, elől pedig a kihegyesített vég felibe emeltetik, hogy a lábujjakat megvédelmezze. Ilyen lábbelivel a finnek mocsáros helyeken járhatnak a nélkül, hogy megsértenék a lábukat, ha hegyes tuskókra vagy ágakra lépnek. A víz az ily lábbeliből olyan könnyen, a mint bejött, ki is megy és nem okoz semmi kellemetlenséget.

Más fajta nyirkéreg lábbeliek azok, a melyek majdnem úgy néznek ki, mint a mi czipőink. Tudniillik kisebb-nagyobb száruk van, melyek nyílásai akkorák, hogy kényelmesen felhuzhatók legyenek. Ezek a czipők hegyes orruak és torkuknál kiálló széllel birnak, némelyek amellet a lábujjajknál szélesek. Minthogy a láb nem tölti ki egészen a czipőt, a finn ember szénát tesz a czipőbe, rongyot teker a lába körre s így tartja melegben a lábát.

Egy harmadik fajta a nyirkéreg lábbelieknek az olyanok, a melyek csizmaik formájára vannak készítve, tudniillik szárral birnak, a mely azonban csak a lábszár alsó részét takarja be. Néha e lábbeliek szárai egy kicsit magasabbak s akkor félcsizma alakjuk van.

Ezek a merev szárak azonban gyalogolás alkalmával kényelmetlenek, mivel a járást akadályozzák, a miért is inkább csak akkor használják ezeket, ha gyalogolniok nem kell, például a midón szánon utaznak.

Ezek a fő fajtái a finnek által — az ország belsejének legtöbb részében — még mostanság is készített és használt lábbelieknek.

Férfiak, nők és gyermekek egyaránt viselik a mindennapi életben, a mezei és kerti munkáknál, az erdőben, a mocsárakban és a háznál mindenütt, főképen a félreeső vidékek szegény lakói. Egyedül csak ünnepnapok alkalmával és a városok szomszédságában cserélik fel ezeket a lábbelieket bőr-

czipővel vagy bőrcsizmával. Meg kell még emlitenünk a nyirkéreg lábbeli előnyeit is. Mindenekelőtt az ára nagyon csekély, egy kis kézimunkánál alig kerül többbe s akármelyik paraszt néhány percz alatt elkészítheti abból az anyagból, a melyet a közelfekvő erdőből szerzett be. Sőt a mi több, sokáig eltart. Továbbá melegen tartja a lábat, kiválólag azért, mivel szénával és ronggyal van kibélelve. A vizet épen olyan gyorsan bocsátja ki, mint a miként felvette, anélkül, hogy nagyon átázna és igen hamar kiszárad. Elegendő a rongyokat és szénát szárazzal kicserélni és a láb ismét szárazba jut.

Ezek az előnyök magyarázzák meg azt, hogy miért használják oly hosszú idő óta a finnek az efféle lábbelieket.

Egyébiránt még más elsőrendű szükségleti tárgyak készítésére is használják a finnek nyirkérget.

Igy gyakran láthatjuk a finn parasztnál, hogy kését az övben, egy nyirkéreg szalagjaiból készített hüvelyben hordja. Azután készítnek még különböző nagyságu, gyermekek részére 30 *cm* és azon aluli, felnőttek részére pedig 60—90 *cm* magas háti kosarakat. Ezeknek a kosaraknak szélessége mindig valamivel kisebb, mint a magasságuk és felül szélesebbek mint alul. A kosár, hátsó részének folytatását képező fedéllel van ellátva, mely háromszög alakban lehajlik, mint a levélboríték és egy darab fa, fűz vessző vagy zsinég segítségével erősíthető meg a kosár előréséhez. A finnek ezeket a kosarakat két nagy, nyirkéreg, vagy fűz vesszőből vagy kötelekből font, lapos szíjalaku szalagokkal erősítik a hátukra, mint valami puttonokat. A szalagok a kosár hátsó részének széléhez vannak erősítve, úgy hogy a kosarat — a katonáknál használt bornyu módjára — vállra lehet vetni. Az ország belsejében uton-utfélen találunk mindenféle kóru és nemű benszülötteket, kik ilyen kosarakkal járnak. Reggel, a midőn a munkába mennek, azokban viszik élelmi szereiket s egyáltalán mindazt, mire nekik

arra a napra szükségük van. A nyirkéreg-háti kosár a vállon, ugyanazon anyagból készített bocskor a lábon és a finn ember utra készen áll.

Az ilyen kosár, melyet a finnek „konto“-nak hívnak, már a Kalevalában, a finnek egy régi nemzeti eposzában is meg van említve.

Főelőnye az efféle kosárnak, hogy igen olcsó és mint a nyirkéregből készített egyéb tárgyak — terjedelméhez mérten — igen könnyű, az esővíz nehezen áztatja át, ha jól van készítve. Végül hozzátehetjük még — mint már említett is — hogy sokáig eltart.

A „konto“ mintegy kiegészítő részét képezi a finn nemzeti viseletnek, mely viseletben, a nyirfakéreg nagy szerepet játszik. Több mint valószínű, hogy a régi időkben, a nemzeti viselet más részeit is ilyen anyagból készítették. Ahlgvist tanár azt mondja, hogy a nyirkéreg sokkal hajlékonyabb és tartósabbá válik, ha előbb forró vízben áztatják, vagy egy más, a finnek által már elfelejtett és főleg Szibéria északi részén lakó népek által használt, mód szerint előkészítik.

Nyári lakásaik készítése alkalmával nagy mennyiségű megforrázott kérget gyűjtenek össze, azokat összevarják és mint a posztódarabokat nagy csomókba hengerítik.

M. Retzius beszéli, hogy Knopioban alig néhány esztendeje, egy finn paraszt egész öltözetet készített nyirkéregből. Ez bennünket arra a feltevésre jogosít fel, hogy a nyirkéreg használata ezeken a vidékeken hajdanában még nagyobb terjedelmet öltött mint jelenleg.

Nyirkéregből készítenek mai napság mindenféle kézi kosarakat. Igen el van terjedve a kosarak egy alakja, melynek alja négyszögű, felső nyílása pedig majdnem egészen kerek. A kosár mérete szerint változik, mint a milyen rendeltetése van a háztartásban; lisztet, gabonát stb. tartanak-e benne?

Készítenek a nyirkéregből kisebb palaczkokat is, melyek leginkább sótartókul szolgálnak részint otthon a háztartásban, részint a halászat alkalmával, mikoron ugyanis a só arra való, hogy a halaknak az első páczot szolgáltatassa. Néha ezeket a palaczkokat másra is használják, így a halfogásra férgeket tartanak benne. Az ilyen palaczkok dugója egy egyszerű fadarab.

Azonfelül csinálnak nyirkéregből vékonyabb és vastagabb köteleket is. Finnlandban nagy ügyességgel tudják fenni ezeket a köteleket, melyek egyszersmind igen tartósak is. Nyirkéreg-kötelet használnak kivált a halászok, a mikor csolnakjaikkal horgonyt vetnek, hogy horoggal halat fogjanak. De használják a nyirkökötelet más czélokra is. Nyirkéregből fonják a halászatnál használt zsineget is, melyre nyirkéregbe csavart kerek követ kötnek s ez ólomsúly gyanánt szolgál, hogy a zsineget lehuzza a vízbe.

M. Retzius tanuja volt annak, a mint finngyermekek nyirkéregbe csavart kerek kövekkel labdáztak.

Nyirkéregből készítenek egy spongyafélét is, melylyel a faedényeket és egyéb a háztartáshoz szükséges szereket tisztogatják. Ez a spongya ugy állittatik elő, hogy a kéreg széleit szétfosztják. Minden finn asszonynak van ilyen spongyája. A kunyhókban nyirkéreg szijon vagy zsinegen csüng s ha szükség van reá, leoldják a szijról.

Lehet a finneknél fonatlan nyirkosarakat is találni, melyek egyszerűen ugyan, de igen praktikusán vannak készítve. Ezeknek a kosaraknak készítés módja igen régi eredetre vall s egyszerűen széles nyirkéreg darabokból áll, melyek szarvalakulag vannak összahajtva, vagy még gyakrabban négyszögű vagy háromszögű dobozatokat képeznek, egészen olyformán, mint a hogy a gyermekeknek papír játékszereket szokás készíteni. Ezeknek a tárgyoknak méretei különbözők, de a készítés ugy történik, hogy a nyirkéreg fehér része mindig kívül legyen.

A nyirkéreg doboz arra szolgál, hogy bogyókat vagy egyéb gyümölcsöt szedjenek belé és benne tartsák; de használják azokat más célra is.

Készítenek nyirkéregből szitát is, még pedig úgy, hogy az előbbi dobozfaj alján több rend lyukat furnak.

A széles nyirkéregdarabokból csinálják a legnevezetesebb és legjobb háziszereket. Így készítenek a többek között hengeralaku dobozokat, melynek alja és fedele fából van. Külsejük pedig lyukakkal és faragásokkal van ékitve. Az efféle tárgyakat Oroszországban is megveszik.

Csinálnak végül nyirkéregből tubáktartókat és dohánytartókat, melyekbe a rágni való dohánycsomókat helyezik el.

Összefoglalva a mondottakat, a nyirkéreg a finneknél oly megbecsülhetetlen anyag, a melyből házi szereik nagy része és egyéb tárgyak készülnek s használata annyira el van terjedve, hogy a finnek nehezen tudnának nyirkéreg nélkül ellenni. (Revue des eaux et Forêts 1889. évi 17. füzeté.)

Erdei mag-vizsgáló állomás.

Közlő: Lehoczky Aladár, m. kir. erdész.

Az osztrák földmívelési ministerium az erdei famagvak szakszerű megvizsgálására a máriabrunni erdészeti kísérleti állomást egy magvizsgáló állomással egészítette ki s ennek ügykörét egy újabban kiadott rendszabálylyal állapította meg. Azt hisszük, hogy e szabályzat a magyar erdészeti szakközöniséget is érdekelni fogja, ezért ezt az alábbiakban közöljük.

1. A magvizsgáló, illetőleg magellenőrző állomásnak feladata a beküldött magnak oly célból való megvizsgálása, hogy annak minőségét, tehát értékét, úgy a vásárló mint a termelő erdőgazda vagy magkereskedő megismerhesse. Feladata továbbá